

PRZEWODY DOKTORSKIE ZAMKNIĘTE
WYDZIAŁ POLONISTYKI UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
ROK 2007

- [a: dane personalne doktoranta/doktorantki;
- b: tytuł pracy;
- c: słowa kluczowe;
- d: data otwarcia przewodu;
- e: dane personalne promotora/promotorki;
- f: dane personalne recenzentów;
- g: data nadania stopnia doktora;
- h: abstrakt]

1

a) **BABTCHINSKAIA Svetlana**

b) Problemy przekładu tekstów Wieniedikta Jerofiejewa na język polski

c) przekład; tłumaczenie dosłowne, syntagmatyczne, ekwiwalent

d) 20 V 2002

e) prof. dr hab. Janina Labocha

f) prof. dr hab. Stanisław Koziara (AP w Krakowie); prof. dr hab. Władysław Śliwiński (UJ)

g) 27 VI 2007

h) Tłumaczenie, jako skomplikowany proces mentalny oraz intelektualny, mający za zadanie właściwy wybór środka potrzebnego do przekazania treści oryginału stanowiło główny przedmiot badań danej rozprawy. Analiza przekładów na język polski wszystkich utworów rosyjskiego pisarza W. Jerofiejewa obejmowała następujące zagadnienia: ogólne problemy przekładu, tłumaczenie jednostek frazeologicznych, wulgaryzmów, tekstów rymowanych, przekład gier słownych, archaizmów, stylistyczną problematykę przekładu.

Analiza przekładów wszystkich utworów W. Jerofiejewa na język polski pozwoliła zobaczyć i ocenić całą gamę rozmaitych podejść do przekładu, dokonanych przez siedmiu tłumaczy. Pod uwagę były brane różne rodzaje technik translacyjnych w kontekście adekwatności przekładu jako najważniejszego wyznacznika procesu translacyjnego. Z tego punktu widzenia do technik, którymi najczęściej posługiwali się tłumacze należy zaliczyć: tłumaczenie dosłowne, syntagmatyczne, funkcjonalne oraz opisowe. W tym względzie szczególnie ważną częścią pracy stała się językowa analiza i porównanie trzech tłumaczeń najbardziej znanego utworu Jerofiejewa – „Moskwa-Pietuszki”.

Jak wynika z frekwencji zastosowania technik translacyjnych, najczęstszą metodą tłumaczenia tekstów rosyjskiego pisarza był przekład dosłowny. W większej mierze czynnikiem umożliwiającym zastosowanie takiej metody było pokrewieństwo dwóch języków i kultur (polskiej i rosyjskiej), w ramach których odbywał się proces translacyjny.

2

a) **BARSZCZ Leszek**

b) Andrzej Krzycki. Poeta – dyplomata – prymas

c) Prymas; humanizm; poeta; Cricius; neolatynistyka

d) 29 III 2006

e) dr hab. Albert Gorzkowski

f) prof. dr hab. Dariusz Rott (UŚ); prof. dr hab. Andrzej Borowski (UJ)

g) 21 XI 2007

h) Rozprawa jest monografią historycznoliteracką pisarza, poety, dyplomaty, historyka i humanisty Andrzeja Krzyckiego, w nowym świetle ukazująca jego życie i dorobek artystyczny. Analiza twórczości Andrzeja Krzyckiego zmienia istotnie rozumienie polskiego humanizmu, jego charakter, skalę i znaczenie.

3

a) **BARWIŃSKA Monika**

b) Sposoby kategoryzowania i wyrażania pojęć określających tożsamość etniczną na polsko-niemiecko-czeskim pograniczu kulturowym i politycznym

c) tożsamość w języku; stereotyp mentalny i językowy; frazem; grupa nominalna; wysiedlenie Niemców po II wojnie światowej z terenów Europy Środkowej i Wschodniej

d) 15 III 2003

e) prof. dr hab. Janina Labocha

f) prof. dr hab. Bogusław Wyderka (UO); prof. dr hab. Mirosław Skarżyński (UJ); prof. dr hab. Tadeusz Lewoszkiewicz (UAM)

g) 27 VI 2007

h) Tematem rozprawy doktorskiej jest zagadnienie wyrażenia tożsamości etnicznej, kulturowej i narodowej w trzech językach: polskim, niemieckim i czeskim. Wyrażenia te zanalizowano w kontekście współczesnych stosunków polsko-niemieckich, polsko-czeskich i czesko-niemieckich, dla których istotnym wydarzeniem była II wojna światowa oraz powojenne wysiedlenie Niemców z Europy Środkowej i Wschodniej. Określenia tożsamościowe, wyodrębnione z trójjęzycznego korpusu tekstów, poddane zostały analizie gramatycznej oraz semantycznej. W analizie gramatycznej uwzględniono różnorodną budowę słowotwórczą zgromadzonych określeń oraz strukturę występujących grup nominalnych. Analizę semantyczną przeprowadzono ze względu na słowa-klucze zawarte w poszczególnych określeniach oraz ze względu na konteksty, w jakich się pojawiają. W pracy wykorzystano pojęcia stereotypu i prototypu, które są głównymi elementami w kategoryzowaniu rzeczywistości pozajęzykowej. Analizę semantyczną, jak i gramatyczną wyrażań funkcjonujących w danym języku (polskim, niemieckim i czeskim) przedstawiono następnie w ujęciu porównawczym. Rozprawa zawiera także analizę semantyczną wyrażań używanych przez użytkowników języka na określenie wydarzenia, jakim była powojenna migracja ludności niemieckiej.

4

a) **BATKO-TOKARZ Barbara**

b) Perswazja w dyskursie sejmowym (wybrane zagadnienia)

c) Język polityki; analiza dyskursu; perswazja

d) 23 V 2005

e) prof. dr hab. Bogusław Dunaj

f) prof. dr hab. Kazimierz Ożóg (UR); prof. dr hab. Janina Labocha (UJ)

g) 28 III 2007

h) Głównym tematem rozprawy są mechanizmy perswazji w dyskursie sejmowym. Przedmiotem zainteresowania pracy był po pierwsze opis debaty sejmowej z punktu widzenia analizy dyskursu. Obejmował on analizę kontekstu dyskursu sejmowego, czyli elementy

prawne, pragmatyczne oraz społeczno-kulturowe wpływające na to wydarzenie komunikacyjne. Zagadnienia te zostały połączone z analizą perswazji, która została uznana za podstawowy cel i główny wyznacznik debaty sejmowej. Celem większości językowych zachowań w Sejmie staje się tworzenie pozytywnego wizerunku swojej partii i degradacja politycznego przeciwnika. Korpus materiałowy pracy tworzą stenogramy sejmowe z oficjalnych posiedzeń Sejmu czwartej kadencji (2001 – 2005), ale wnioski z nich wyciągnięte mają charakter ogólniejszy.

W rozprawie znajduje się omówienie podstawowych zagadnień dotyczących perswazji, manipulacji, dyskursu i tekstu oraz próba osadzenia w tej metodologii dyskursu sejmowego. Na plan pierwszy wysuwa się jednak badanie perswazyjnego wymiaru dyskursu. Wynika on z intencjonalnego łamania tzw. siedmiu reguł tekstowości Beaugrande'a i Dresslera oraz nadużywania albo nieprzestrzegania prawnego porządku obowiązującego w Sejmie. Zagadnienie perswazji w dyskursie sejmowym zostało także opisane w szerokiej perspektywie zmian kulturowych, społecznych i politycznych po roku 1989. Wywarły one bowiem znaczny wpływ na jakość komunikacji w Sejmie i charakter sejmowych strategii perswazyjnych.

5

a) **BOCIAN Katarzyna**

b) Antropologia ciała w polskiej fantastyce naukowej lat 1989 – 2005

c) Science-Fiction; Ciało; Antropologia

d) 21 V 2003

e) prof. dr hab. Stanisław Jaworski

f) prof. dr hab. Piotr Kowalski (UO); prof. dr hab. Jerzy Jarzębski (UJ)

g) 27 VI 2007

h) Tematem rozprawy jest analiza obrazów ciała w polskiej literaturze fantastyczno-naukowej lat 1898 – 2005. Rozdział wprowadzający pt. *Ciało jako znak* określa sposób pojmowania ludzkiego ciała w kilku płaszczyznach: filozoficznej, antropologicznej, przez spectrum kultury popularnej i fantastyki, prezentuje metodę badań oraz uzasadnienie wyboru materiału literackiego (cezura roku 1989 i jej wpływu na kierunek zmian). Rozdział drugi dostarcza syntezy obrazów ciała w fantastyce naukowej lat 1945 – 1989, będącej tłem dla przemiany, jakiej podlega najnowsza fantastyka naukowa. Rozdziały kolejne, dotyczące fantastyki naukowej 1989 – 2005, prezentują problematykę korporalną według kulturowych wyobrażeń: *ciała jako kostiumu, ciała jako części wszechświata, mistyki i śmierci, kategorii ciała otwartego, relacji między tym, co naturalne i sztuczne (cyborg – człowiek) i deformacji ciała*. Rozdział ostatni, pt. *Korporalny kod fantastyki naukowej*, jest podsumowaniem wywodu i odnosi się do natury przemian wyznaczonych rokiem 1989, pojawiających się nowych konwencji i schematów, wpływu współczesnej kultury na ową zmianę, kwestii komunikacji literackiej (strategie odbioru) oraz istoty zmieniającego się gatunku *science fiction*.

6

a) **CAŁEK Anita**

b) Jak badać życie twórców? Metoda psychobiografii literaturoznawczej w porównawczej analizie biografii Adama Mickiewicza i Juliusza Słowackiego

c) psychobiografia; Mickiewicz; Słowacki; biografia; twórca

d) 28 IV 2003

e) prof. dr hab. Maria Korytowska

f) dr hab. Aleksandra Tokarz (UJ); prof. dr hab. Zbigniew Przychodniak (UAM)

g) 23 V 2007

h) Rozprawa doktorska „Jak badać życie twórców?” została podzielona na trzy części: teoretyczną, metodologiczną oraz badawczą. W części teoretycznej zajęłam się umiejscowieniem biografiki w literaturoznawstwie. Dokonałam również klasyfikacji gatunkowej opracowań biograficznych, dzieląc je na literackie i faktograficzne. W opisie biografii literackich uzupełniłam propozycję M. Jasińskiej; część faktograficzną opracowałam samodzielnie, bazując na gatunkach powstałych w obrębie literaturoznawstwa, historii i psychologii, najważniejszych dyscyplin zajmujących się biografiami osób wybitnych. Zanalizowałam też metody badań biograficznych, stosowane w tych dziedzinach, co stanowi wstęp do zaproponowania własnej, interdyscyplinarnej metody badawczej: psychobiografii literaturoznawczej, przedstawionej w części drugiej tej pracy. Rozpoczyna się ona omówieniem podstawy teoretycznej (psychologiczno-literaturoznawczej), stanowiącej fundament dalszych analiz biograficznych. Dalej następuje przedstawienie procedury badawczej. Ostatnia część rozprawy ma charakter badawczy, zawiera – poza omówieniem istniejących biografii Mickiewicza i Słowackiego – własną rekonstrukcję biegu życia obu poetów, przeprowadzoną za pomocą nowej metody badawczej. Wyniki badań przedstawiono na wykresach biograficznych oraz w formie wniosków interpretacyjnych, stanowiących materiał do opracowania pełnej biografii naukowej.

7

a) **CHOIŃSKA Krystyna**

b) Słownictwo tematyczne uczniów szkoły podstawowej i gimnazjum w Małopolsce środkowej

c) Słownictwo tematyczne

d) 23 V 2005

e) dr hab. prof. UJ Zofia Cygal-Krupa

f) prof. dr hab. Ewa Sławek (UŚ); prof. dr hab. Janina Labocha (UJ)

g) 27 VI 2007

h) Niniejsza praca stanowi próbę przedstawienia słownictwa tematycznego uczniów szkół podstawowych i gimnazjów z 42 szkół znajdujących się w wybranych miastach i wsiach województwa małopolskiego i województwa podkarpackiego. Badaniami ankietowymi objęto 1171 uczniów z 21 szkół podstawowych i 21 gimnazjów z 10 miast i 19 wsi Małopolski południowej. Analizowana leksyka stanowi słownictwo współnoodmianowe i zaliczana jest do ogólnej odmiany języka. Przedmiotem badań są słowa nienacechowane stylistycznie, neutralne, pojawiające się we wszystkich możliwych sytuacjach komunikacyjnych, zgromadzone wokół wybranych centrów zainteresowań i nazywane słownictwem tematycznym. Praca zawiera listę słownictwa tematycznego z podziałem na poszczególne centra zainteresowań, ułożoną według rangi wyrazów. W rozprawie przeprowadzono analizę zgromadzonego materiału oraz omówiono wpływ czynników socjolektalnych na tę leksykę, a także przeprowadzono analizę wskaźników powszechności i indywidualności skojarzeń kierowanych we wszystkich 20 centrach zainteresowań. Celem podjętych badań była próba analizy pewnej części systemu leksykalnego współczesnej polszczyzny, dostrzeżenie ewentualnych zmian w obrazie świata kreowanym w zasobie leksykalnym po transformacji ustrojowej w 1989 roku, kiedy to rzeczywistość otaczająca badanych uległa poważnym zmianom politycznym, społecznym, kulturalnym i obyczajowym.

8

a) **CHRUŚCIEL Marcin**

- b) Filozoficzne aspekty podmiotowości w prozie polskiej od Gombrowicza do Bieńczyka (na wybranych przykładach)
- c) podmiotowość; teoria literatury; narrator; proza polska
- d) 20 X 2003
- e) prof. dr hab. Jerzy Jarzębski
- f) prof. dr hab. Andrzej Zieniewicz (UW); prof. dr hab. Ryszard Nycz (UJ)
- g) 21 XI 2007
- h) Rozprawa opisuje przemiany zaszły w literaturze polskiej w drugiej połowie XX wieku w obszarze prozy. Przedstawiono zagadnienie pisarskiej samowiedzy w dziedzinie konstrukcji podmiotu i jego filozoficznych koncepcji. Część teoretyczna omawia ważniejsze historyczne etapy kształtowania się filozoficznych koncepcji podmiotu oraz sposoby ujmowania podmiotowości w szkołach teoretycznoliterackich ostatnich dziesięcioleci. Natomiast część analityczna pracy dostarcza przeglądu twórczości wybranych polskich prozaików pod względem sposobów konstrukcji podmiotowości (autora, narratora i bohatera) oraz jej filozoficznych odniesień. Analizie poddano utwory Witolda Gombrowicza (*Trans-Atlantyk*, *Pornografia*, *Kosmos*, *Dzienniki*), Leopolda Buczkowskiego (*Czarny potok*), Kazimierza Brandysa (*Miesiące*, *Nierzeczywistość*, *Zapamiętane*), Tadeusza Konwickiego (*Kalendarz i klepsydra*, *Nowy Świat i okolice*), Gustawa Herlinga-Grudzińskiego (*Sześć medalionów i srebrna szkatułka*, *Portret wenecki*), Stefana Chwina (*Esther*, *Złoty pelikan*), Jerzego Pilcha (*Spis cudzołóżnic*, *Moje pierwsze samobójstwo*) oraz Marka Bieńczyka (*Terminal*, *Tworki*). Pokazano pisarzy końca XX wieku (Pilch, Bieńczyk) jako tworzących nową koncepcję podmiotu autorskiego (związaną z filozofią postmodernizmu) mimo oczywistych kofrzeni polskiej prozy tkwiących w dziele Gombrowicza.

9

- a) **DRABIK Beata**
- b) Językowe rytuały dnia codziennego
- c) grzeczność, komunikacja, pragmalingwistyka, rytuał językowy
- d) 23 VI 2004
- e) dr hab. prof. UJ Jolanta Antas
- f) prof. dr hab. Kazimierz Ożóg (UR); prof. dr hab. Elżbieta Tabakowska (UJ)
- g) 12 XII 2007
- h) Praca doktorska „Językowe rytuały dnia codziennego” poświęcona jest zagadnieniu *rytuału interakcyjnego* – codziennego i nieodszyfrowanego, a jednak na swój sposób służącego „uświęcaniu” jednostek, a przede wszystkim organizującego i wyznaczającego ramy i porządek wszelkich kontaktów interpersonalnych. Przedmiot badań stanowią więc zrytualizowane formy, konwencje i strategie, oraz fazy, w których toczy się codzienny rytuał interakcyjny.
- W rozprawie analizowane były proste i złożone *akty* językowego nawiązywania, podtrzymywania i pogłębiania więzi dające się wpisać w codzienny *rytuał interakcyjny*. Przedmiotem zainteresowań badawczych była także kwestia intencjonalności podejmowanych działań językowych. Badano więc to, czy nadawca potrafi w sposób czytelny dla odbiorcy wyrazić intencję, która przyświeca jego działaniom językowym w danym kontakcie, a także to, jak z deszyfracją intencji radzi sobie jego interlokutor - co utrudnia mu deszyfrację intencji, a co z kolei gwarantuje skuteczność jej właściwego rozpoznania.
- Rozprawa opisuje strategie pozwalające na rozpoznanie sposobów nawiązania bezpiecznej więzi międzyludzkiej w danej sytuacji, mechanizmy tworzenia wspólnoty interpersonalnej za pomocą języka oraz środków niewerbalnych oraz językowe i niejęzykowe zachowania, które służą pogłębianiu już istniejącej więzi, a także takie *rytuały*, *gry* i strategie komunikacyjne,

które szkodzą dobru relacji i mogą przyczynić się do jej naruszenia lub zniszczenia, a wreszcie techniki i *rytuały*, które służą naprawianiu owych szkód i odbudowują więź.

10

a) **FIOLEK Krzysztof**

b) Przetrawianie i przetwarzanie. Programy kultury narodowej w epoce Młodej Polski

c) kultura narodowa; modernizm; Młoda Polska

d) 16 II 2004

e) prof. dr hab. Franciszek Ziejka

f) prof. dr hab. Marta Wyka (UJ); prof. dr hab. Andrzej Mencwel (UW)

g) 25 IV 2007

h) Praca stanowi próbę przedstawienia głównych aspektów i kluczowych cech programów kultury, jakie rozwijały się w epoce Młodej Polski. Przetrawianie i przetwarzanie to pojęcia, którymi oznaczone zostały dwa podstawowe style myślenia o kulturze narodowej. Odnoszą się one do imperatywów konserwacji i modernizacji kultury polskiej w okresie zaborów.

Z punktu widzenia zwolenników kultury przetrawiania najważniejsze dla narodu zdawało się jego przetrwanie jako grupy etnicznej i wspólnoty narodowej mającej własną świadomość historyczną, tradycję, rodzimość. Natomiast stronnicy kultury przetwarzania wierzyli, że najważniejsze jest przekształcenie w postępowy naród, szanowany w modernizującym się świecie. Konflikt pomiędzy zabiegającymi o dominację w sferze publicznej formacjami kulturalnymi został zrekonstruowany w oparciu o dzieła wpływowych myślicieli, takich jak Aleksander Świętochowski, Stanisław Szczepanowski, Jan Ludwik Popławski, Stanisław Brzozowski, Zenon Przesmycki.

11

a) **FRANCZAK Jerzy**

b) Poszukiwanie realności. Światopogląd polskiej prozy modernistycznej

c) Modernizm; Irzykowski; Gombrowicz; Schulz; Themerson

d) 20 X 2003

e) prof. dr hab. Ryszard Nycz

f) prof. dr hab. Zdzisław Łapiński (IBL PAN); prof. dr hab. Jerzy Jarzębski (UJ)

g) 27 VI 2007

h) Punkt wyjścia rozprawy stanowi charakterystyka modernizmu, rozumianego jako szeroki paradygmat kulturowy, obejmujący koniec XIX i pierwszą połowę XX wieku. Tworzące jego wewnętrzną dynamikę ruchy artystyczne są wyrazem doświadczenia nowoczesności, które bywa opisywane jako kryzys tożsamości świata, człowieka i sztuki.

Przedmiotem analizy są wybrane utwory polskiego modernizmu „centralnego”. Ich autorzy przyjmują rolę „mistrzów podejrzeń”, krytyków kultury i języka. Dystansując się do awangardowych prób wypracowania nowego kodu, dramatyzują niewspółmierność opowieści i realności. „Pałuba” Irzykowskiego, „Pamiętnik z okresu dojrzewania” Gombrowicza, „Sanatorium pod klepsydrą” Schulza oraz „Wykład profesora Mmaa” Themersona to utwory, które tematyzują warunki własnej sensowności (stąd samoświadomość i metarefleksja literacka), problematyzują samo przedstawienie (stąd parodia i groteska, techniki „mimesis krytycznej”) oraz inscenizują dylematy epistemologiczne (stąd konwencje powieści filozoficznej czy poetyckiej).

Konfrontując literacko-filozoficzne poszukiwania z analogicznymi wątkami nowoczesnej myśli (empiriokrytycyzm, freudyzm, teorie mitu, teorie nauki itp.), autor naświetla ich wewnętrzną sprzeczność, której bieguny tworzą swoista utopia poznawcza i rozwinięty zmysł

krytyczny. Poszukiwanie realności pociąga za sobą odrealnianie tego, co konwencjonalnie rzeczywiste, ale równocześnie odkryta realność objawia swój znakowy charakter.

Wewnętrzna dynamika modernistycznego światobrazu owocuje utworami dialogicznymi i wewnętrznie rozwarstwionymi. Postmodernizm, będący punktem dojścia rozważań, jawi się jako ruch wielostronnej neutralizacji modernistycznych sprzeczności. Centralna kontrowersja ulega unieważnieniu, gdyż wszelka realność okazuje się projektowana, a nie odkrywana, a szukający jej nie różni się od tworzącego fikcję.

12

a) **GAJDA Kinga Anna**

b) Medea dzisiaj. Rozważania nad kategorią Innego

c) feminizm, inny, mit, performatyka, tożsamość

d) 23 VI 2004

e) prof. dr hab. Małgorzata Sugiera

f) prof. dr hab. Krystyna Kłosińska (UŚ); dr hab. prof. UJ Dariusz Kosiński

g) 12 XII 2007

h) Omówienie współczesnych dramatów i innych utworów: filmowych, przedstawień teatralnych i baletowych oraz scenariuszy przepisujących mit o Medei, nie tylko pozwala skupić się na poetyce i hermeneutycznej analizie współczesnych wersji podania o Medei-dzieciobójczyni, ale także na sposobie odbioru tych utworów. W celu opisanie kobiecej przedstawieniowej kreacji podmiotowej tożsamości kobiety-**innego** można interpretować współczesne wersje mitu Medei jako pełniące szeroko rozumianą funkcję społeczną, albowiem zachęcają one do poddania refleksji sposobów społecznej reprezentacji kobiety-**innego**, zdiagnozowania zasad rządzących **widowiskiem wcielonym** oraz dają możliwość zarówno odbiorcy, jak i nadawcy na określenie siebie jako podmiotowej, wolnej jednostki, która potrafi w ramach istniejących kanonów behawioralnych zaprezentować swoje „ja”. Dramaty, filmy i przedstawienia pozwalają na opisanie tylko jednego rodzaju **inności**.

13

a) **KĘDZIORA Alicja**

b) Polskie życie teatralne w Rosji w latach 1882 – 1905

c) Polonia, publiczność, Rosja, teatr

d) 29 III 2006

e) prof. dr hab. Emil Orzechowski

f) prof. dr hab. Anna Kuligowska-Korzeniewska (UŁ); prof. dr hab. Jacek Popiel (UJ)

g) 12 XII 2007

h) Praca obejmuje życie teatralne polonijnych ośrodków na terenach rdzennej Rosji w latach 1882-1905. Główny nacisk został w niej położony na trzech odmianach teatru: stałym teatrze zawodowym, występach gościnnych artystów oraz zespołów z Polski i przedstawieniach amatorskich. Praca składa się z czterech rozdziałów. Pierwszy z nich wprowadza w problematykę omawianego zagadnienia, przybliżył tematykę rosyjskiej Polonii oraz życia scenicznego Rosji. Trzy kolejne, stanowiące trzon pracy, zostały poświęcone polskim widowiskom teatralnym na terenach rosyjskich. Pierwszy z nich omawia polskie imprezy teatralne w Petersburgu, drugi – Moskwie, trzeci – na prowincji. W obrębie każdego rozdziału został zachowany zbliżony układ poszczególnych części, w skład których wchodzi: charakterystyka Polonii, usytuowanie polskich przedstawień w kontekście funkcjonowania innych inicjatyw teatralnych oraz prezentacja poszczególnych typów widowisk (dyrekcja, organizacja występów, zespół aktorski, repertuar, budynek teatralny, przyjęcie przez

publiczność). Zakończenie pracy jest podsumowaniem całego, zebranego i przedstawionego w pracy, materiału ze szczególnym uwzględnieniem ekonomicznych, politycznych i społecznych warunków pracy artystów. Uzupełnieniem pracy są aneksy zawierające repertuar wszystkich typów widowisk.

14

a) **KLISZCZ Aneta**

b) Poetyka komedii renesansowej. Próba określenia modelu gatunku

c) Komedia; renesans; genologia; poetyka historyczna; teoria literatury

d) 21 III 2005

e) prof. dr hab. Andrzej Borowski

f) prof. dr hab. Piotr Urbański (US); prof. dr hab. Maciej Włodarski (UJ)

g) 23 V 2007

h) Celem pracy było stworzenie w oparciu o najnowsze ustalenia genologiczne modelu gatunkowego komedii renesansowej uwzględniającego zarówno teorię komedii zawartą w renesansowej myśli teoretycznoliterackiej (w znacznej mierze w oparciu o włoskie poetyki doby odrodzenia), jak i polską praktykę dramaturgiczną.

15

a) **NIETRESTA-ZATOŃ Agnieszka**

b) Transgresja w polskiej poezji lirycznej literackiego wieku XIX

c) literacki wiek XIX, mistycyzm, poezja liryczna, romantyzm, transgresja

d) 26 IV 2004

e) prof. dr hab. Bogusław Dopart

f) prof. dr hab. Jarosław Ławski (UwB); dr hab. prof. UJ Anna Czabanowska-Wróbel

g) 12 XII 2007

h) Rozdział pierwszy poświęcono transgresji jako fenomenowi antropologicznemu (bunt metafizyczny, przebóstwienie bez Boga, miłość, śmierć).

Transgresja to: jednorazowy, jednostkowy akt działania (złamanie prawa, złamanie tabu, popełnienie grzechu, stworzenie arcydzieła i in.); jednorazowa sekwencja działań; sekwencja działań długoterminowych precyzyjnie rozplanowanych w czasie (praktykowanie alchemii, kabały, okultyzmu); dyspozycja psychiczna (miłość, eksperymenty z płcią i in.); dyspozycja mentalna (gotowość podejmowania kontrowersyjnych badań naukowych i in.) lub dyspozycja duchowa (praktykowanie gnozy, mistycyzmu, w szczególnych wypadkach postawa kenotyczna, anachoretyzm, życie eremickie, saloizm i in.), źródłem których jest fakt istnienia **granic** realnej, psychicznej, mentalnej lub duchowej i chęć jej przekroczenia.

Rozdział drugi rozwija koncepcję transgresji ku sobie (świat w jaźni) w oparciu o wybrane teksty Malczewskiego, Słowackiego i Micińskiego oraz przedstawia koncepcję transgresyjnych motywów pomostowych.

Rozdział trzeci omawia fenomen transgresji ku światu (jaźń w świecie). Materiał analityczny stanowią wybrane dzieła Mickiewicza, Krasińskiego i Norwida.

Rozdział czwarty poświęcony został przejściu z literackiego wieku XIX w literacki wiek XX oraz koncepcji transgresji przenicowanej. Egzemplifikację literacką stanowią wybrane teksty Kasprowicza i Leśmiana.

Rozdział piąty zarysowuje poetykę i estetykę transgresji oraz kataloguje motywy i symbole transgresyjne i źródła ich pochodzenia.

16

a) **NOWAKOWSKI Grzegorz**

b) Paul Celan – poeta oka. Religijne, literackie i malarskie postawy tak zwanej *l'imanigation oculaire*

c) oko; wyobraźnia wzrokowa; poezja

d) 24 V 2004

e) prof. dr hab. Włodzimierz Szturc; dr hab. prof. UJ Magdalena Popiel

f) dr hab. Jarosław Ławski (Uniwersytet w Białymstoku); prof. dr hab. Stanisław Bryndza-Stabro (UJ)

g) 28 III 2007

h) Głównym celem pracy zatytułowanej *Paul Celan – poeta oka. Religijne, literackie i malarskie postawy tak zwanej „l'imanigation oculaire”* jest próba określenia wyobraźni poetyckiej Celana. Autor pracy poprzez analizę jakościową i ilościową obrazów poetyckich świata artysty wskazuje, że jest to przede wszystkim poeta obdarzony wyobraźnią wzrokową, co oznacza, iż symboliczne manifestacje narządu wzroku są obrazami wiodącymi. Posługując się narzędziami krytyki tematycznej oraz przyjmując perspektywę hermeneutyczną autor koncentruje się na oku, pokazując źródła i rozwój wyobraźni wzrokowej w tej poezji. Praca składa się z pięciu rozdziałów. Pierwszy zarysowuje problematykę metodologiczną, drugi rozwija wyjściowe tezy, ukazując wyobraźnię wzrokową w kolejnych wariacjach na temat symboliki oka i interakcji znaczeniowych z takimi symbolami i problemami jak migdał, kamień, matka, ukochana, Holocaust. Rozdział trzeci ukazuje cyrkulację aktu patrzenia w powiązaniu z symbolicznym rytmem dobowego czasu. Rozdział czwarty wiąże wyobraźnię wzrokową z imaginacją ufundowaną na innych zmysłach, wśród których dominuje dotyk. Rozdział ostatni ukazuje tragiczną samoświadomość podmiotu zmierzającego w stronę ślepoty oraz śmierci i, być może, nowego sposobu widzenia.

17

a) **OLSZOWSKA Gabriela**

b) Koncepcje nauczania literatury w podręcznikach i programach do języka polskiego dla gimnazjum w świetle nowej podstawy programowej z roku 1999

c) Literatura; program; podręcznik; podstawa programowa

d) 8 VI 2000

e) prof. dr hab. Jadwiga Kowalik

f) prof. dr hab. Zofia Budrewicz (AP w Krakowie); prof. dr hab. Andrzej Borowski (UJ)

g) 23 V 2007

h) Praca ukazuje spory polonistów o kształt polonistyki szkolnej wokół nauczania literatury w XX w., skupione na nauczaniu historii literatury, ilustrowanej analizą dzieł literackich lub akcentujących prymat dzieła literackiego nad wykładem. Bada także *Podstawę programową z 1999* w zakresie edukacji polonistycznej, odnosząc ją do 5 podręczników: A. Gis, *Zrozumieć słowo*; A. Kowalczykowej, P. Mrowcewicz, *Kto czyta, nie błądzi*; M. Jędrychowskiej, Z. Kłakówniej, *To lubię*; W. Bobińskiego, *Świat w słowach i obrazach*; T. Garsztki, Z. Grabowskiej, G. Olszowskiej, *Do Itaki*. Autorka rozważa terminy *program* i *podręcznik* oraz warstwy podręcznika, tworzące nierozzerwalną całość, wpływającą na efektywność odbioru literatury. Na przykładzie „Balladyny” i „Dziadów” cz. II prezentuje fragmentaryczność jako sposób obecności dzieła literackiego w antologiach, często bez poszanowania jego autonomii. Analizuje siatkę pojęć, teorię, historię literatury i kultury, np. biografistykę. Zajmuje się budową antologii od strony ilościowej (pisarze, dzieła) i jakościowej, bada kształtowanie się kanonu, konfrontując zjawiska z praktyką szkolną. Analizy opiera na rekonstrukcji, ocenę efektów zostawia nauczycielowi. Ukazuje niespójność założeń: brak odniesienia się do

podstawy programowej w tzw. *zadaniach ogólnych szkoły* oraz do programów szczegółowych, towarzyszących podręcznikowi. Najpopularniejsze pojęcia to *liryka* oraz *powieść* nie zostały wskazane w podstawie programowej jako obowiązkowe. Żaden z podręczników nie wykorzystuje pełnej listy pojęć z podstawy programowej. Z perspektywy odbiorców podręcznika zbadano jego wizualność (fizyczność), dowodząc, iż wymagania ministerialne są zbyt małe.

18

a) ORLIK Joanna

b) Wpływ kultury polskiej na inteligencję rosyjską w latach 60. XX wieku

c) Rosja; odwilż; kolonializm; Brodski; stereotyp

d) 20 V 2002

e) prof. dr hab. Jerzy Jarzębski

f) prof. dr hab. Tadeusz Klimowicz (UWr.); prof. dr hab. Teresa Walas (UJ)

g) 28 II 2007

h) Praca poświęcona jest obecności kultury polskiej (literatura, kino, periodyki, przedmioty codziennego użytku) w Rosji lat 60. XX w. Rozdział 1 jest omówieniem wybranego, charakterystycznego przypadku. Fragment biografii Josifa Brodskiego staje się *pars pro toto* tematu, który następnie przedstawiony jest w kolejnych odmiennych perspektywach, tworząc tym samym wielopoziomowy ogląd zagadnienia. Rozdział 2 prezentuje stanowisko radzieckiej propagandy w sprawie charakteru i celu zadań, przed którymi stanęli wychowawcy *homo sovieticus* oraz, w drugiej części rozdziału, zasady funkcjonowania współpracy kulturalnej między PRL a ZSRR na poziomie kontaktów oficjalnych. Rozdział 3 śledzi powstawanie stereotypu Polaka na przestrzeni dziejów, wiążąc określone jego elementy z określonymi wydarzeniami historycznymi oraz przedstawia stan badań na jego temat. Zauważone przemiany – przede wszystkim na poziomie rewaloryzacji poszczególnych elementów stereotypu – odnoszone są równoległe do zaproponowanej przez Ewę M. Thompson – interpretacji kulturowego dyskursu rosyjskiego jako dyskursu kolonialnego. Rozdział 4 stawia pytanie o rodzaj wyobrażeń, których twórcami i odbiorcami stali się główni bohaterowie pokolenia odwilży w ZSRR, tzw. *sześćdziesiątnicy*. Przywołuje się tu ciąg nazwisk, tekstów i wydarzeń, wyraźnie potwierdzających relewantną obecność kultury polskiej w Rosji radzieckiej lat 60.

19

a) PAŁKA Patrycja

b) Strategie dyskursywne w rozmowie handlowej

c) pragmalingwistyka; tekstologia; analiza dyskursu; strategie; rozmowa handlowa

d) 23 V 2005

e) dr hab. prof. UJ Renata Przybylska

f) prof. dr hab. Bogusław Dunaj (UJ); prof. dr hab. Olga Wolińska (UŚ)

g) 3 X 2007

h) Celem rozprawy doktorskiej jest przedstawienie sposobu, w jaki można opisać rozmowę handlową i zastosowane w niej na poziomie komunikacji werbalnej strategie. Jest to zagadnienie nowe, które do tej pory nie doczekało się obszernego omówienia. W literaturze przedmiotu odnajdujemy jedynie prace, w których opis rozmowy handlowej opiera się na materiałach szkoleniowych lub takie opracowania, które reprezentują inne dziedziny poza językoznawstwem, jak psychologię lub marketing. Mają one często charakter poradnikowy bądź czysto teoretyczny, gdyż opisują to, jak powinna wyglądać idealna komunikacja między

sprzedawcą a klientem. Przedmiotem mojego zainteresowania jest praktyczna strona prowadzenia rozmowy handlowej jako sfery rzeczywistego, a nie potencjalnego wykorzystania komunikacyjno–interakcyjnej kompetencji tekstowej sprzedawcy, a materiałem źródłowym nie są teksty szkoleniowe, lecz autentyczne teksty mówione zarejestrowane w postaci zapisu cyfrowego. W związku z tym, iż rozmowa handlowa zostaje uznana w niniejszej pracy za jedną z wyspecjalizowanych form dyskursu handlowego, co jest równoznaczne z nadaniem jej statusu gatunku mowy, autorka pracy wybrała do opisu pojęcie strategii dyskursywnych. Pojęcie to łączy się bowiem z procesem kształtowania tekstu o określonych cechach gatunkowych i jak pisze Wojtak, strategia dyskursywna to „zbiór reguł, determinujących wybór modelu strukturalnego (formy wypowiedzi), sposobów realizacji potencjału illokucyjnego wypowiedzi, relacji nadawczo-odbiorczych, kreowanego w tekście obrazu świata i stylistycznego wymiary dyskursu”. I tak wyróżnione strategie opisywane są głównie według dwóch kryteriów: 1) kryterium przynależności do jednego z trzech segmentów kompozycyjnych struktury tekstu rozmowy handlowej: sekwencji OTWARCIA, OFEROWANIA lub ZAMKNIĘCIA, 2) kryterium przynależności do określonej płaszczyzny psychologicznego modelu komunikacji F. Schulza von Thuna: a) zawartości rzeczowej, b) ujawniania siebie, c) wzajemnej relacji, d) apelu. Co ważne, zaproponowany sposób opisu strategii odzwierciedla układ kompozycyjny rozprawy, gdyż trzy główne rozdziały opisowo-analityczne odpowiadają trzem sekwencjom rozmowy handlowej. Z kolei część teoretyczna pracy poświęcona jest takim zagadnieniom, jak różne ujęcia pojęcia strategii w komunikacji, wybrane modele komunikacji (model kodowy, inferencyjny, interakcyjny, psychologiczny) oraz zjawisko gatunku mowy.

20

a) **RABIEJ Agnieszka**

b) Specyfika nauczania języków obcych dzieci na przykładzie języka polskiego jako obcego

c) szkolnictwo polonijne; glottodydaktyka; dwujęzyczność

d) 16 VI 2003

e) prof. dr hab. Władysław Miodunka

f) prof. dr hab. Elżbieta Sękowska (UW); prof. dr hab. Urszula Żydek-Bednarczuk (UŚ)

g) 21 XI 2007

h) Rozprawa porusza zagadnienia dotyczące nauczania języka polskiego dzieci w warunkach emigracyjnych. Podstawą analizy były badania ankietowe, przeprowadzone wśród 1013 respondentów (uczniów szkół polonijnych, rodziców, nauczycieli) w Anglii, w Stanach Zjednoczonych i w Australii. Badania porównawcze w środowisku szkół polonijnych w trzech krajach wykazały zróżnicowany poziom biegłości w języku polskim uczniów; brak koncepcji nauczania, uwzględniającej nowoczesne rozwiązania glottodydaktyczne, niedostatek pomocy dydaktycznych oraz różnice w postrzeganiu wartości nauki języka polskiego przez uczniów w każdym z krajów. Badanych uczniów w wieku 4-12 lat można zaliczyć do osób dwujęzycznych, znających najczęściej język angielski lepiej niż język polski (dwujęzyczność funkcjonalna). Niedostateczna znajomość polszczyzny determinuje w dużym stopniu preferencje językowe uczniów (anglojęzyczne), ale nie wpływa negatywnie na ich postawę wobec języka polskiego. Z punktu widzenia efektywności nauczania w szkołach polonijnych ważna staje się potrzeba uwzględnienia w pracy z dziećmi programów, metod i środków dydaktycznych właściwych dla dydaktyki języka polskiego jako obcego.

21

a) **RAK Maciej**

- b) Językowy obraz świata utrwalony w animalistycznej frazeologii gwar Gór Świętokrzyskich i Podtatrza na tle kultury ludowej
- c) Frazeologia gwarowa; zwierzęta w kulturze
- d) 17 I 2005
- e) prof. dr hab. Józef Kaś
- f) prof. dr hab. Bogusław Dunaj (UJ); doc. dr hab. Anna Tyrpa (IJP PAN)
- g) 17 I 2007
- h) W pracy tej podjęto próbę przedstawienia językowego obrazu świata utrwalonego w animalistycznej frazeologii gwar Gór Świętokrzyskich i polskiej części Podtatrza. W materiale uwzględniono wszystkie występujące w gwarach idiomy, porównania oraz przysłowia z nazwami zwierząt lub nazwami ich części ciała. Zostały one zebrane metodą kwestionariuszową, a także wynotowane z opracowań leksykograficznych oraz literatury pisanej gwarą. Praca składa się z 4 części: teoretycznej, analitycznej, porównawczej i podsumowania. Część teoretyczna obejmuje pięć rozdziałów: teren badań, założenia JOS, najważniejsze wiadomości o frazeologii animalistycznej, metodologia badań, uwagi redakcyjne. Na część analityczną składają się dwa rozdziały: I. Językowo-kulturowy obraz zwierząt; II. Językowo-kulturowy obraz przedstawiciela wiejskiej społeczności. W części porównawczej pokazano zależności między frazeologią Gór Świętokrzyskich i frazeologią Podtatrza na tle frazeologii innych języków. Podsumowanie zawiera m.in. wykaz nierozstrzygniętych zagadnień dotyczących frazeologii gwarowej. Aneks obejmuje: wykaz miejscowości, mapę terenu badań oraz indeks frazeologizmów. Przyjęta w niniejszej pracy metoda badawcza mieści się w ramach językoznawstwa humanistycznego, etnolingwistyki i socjolingwistyki, a także etnografii lingwistycznej.

22

- a) **ROJEK Przemysław**
- b) „Historia zamącona autobiografią”. Aleksander Wat – tożsamość i narracja
- c) autobiografia, historia, liryka, narracja, tożsamość
- d) 16 VI 2003
- e) prof. dr hab. Ryszard Nycz
- f) dr hab. Anna Łebkowska prof. UJ; dr hab. Adam Dziadek (UŚ)
- g) 12 XII 2007
- h) Praca jest interpretacją powojennej poezji Aleksandra Wata, zmierzającą do uzasadnienia, iż autor ten zmierzał do tego, by poprzez lirykę opisać swoją biografie jako spójną narrację tożsamościową. W narracji tej Aleksander Wat chciał połączyć ze sobą zarówno autobiografię, jak i historiografię czy nawet historiozofię. Wstęp pracy to uzasadnienie sformułowania tematu, jak również charakterystyka koncepcji tożsamości narracyjnej. Rozdział pierwszy poświęcony jest tożsamości żydowskiej, temu, jak Wat usiłował odnaleźć sposób opisanego samego siebie w judaistycznie pojmowanej pracy pamięci oraz temu, jak przy użyciu wyobrażeń religijnych starał się nadać sens własnemu cierpieniu. Rozdział drugi to próba zanalizowania poezji Wata od strony retoryki, przy założeniu, że również retoryka może służyć temu, by tożsamość czynić spójną, zrozumiałą, posiadającą uniwersalny sens. W rozdziale trzecim zagadnieniem podstawowym jest odpowiedź na pytanie (przy użyciu pojęć wypracowanych przez psychoanalizę, zwłaszcza kategorii opóźnienia), dlaczego żadna narracja tożsamościowa nie okazała się dla Wata wystarczająco adekwatna. W zakończeniu pracy zebrano wnioski oraz podsumowano całość, zwracając uwagę, że jedyną spójnością dzieła Aleksandra Wata jest jego niespójność.

23

a) **SZELAŻYK-KOMENDA Olena**

b) Beletrystyka Franciszka Rawity-Gawrońskiego na tle polskiej powieści historycznej o tematyce ukraińskiej

c) Beletrystyka; Rawita-Gawroński; powieść; Ukraina; Kresy

d) 27 IX 2002

e) prof. dr hab. Tadeusz Bujnicki

f) prof. dr hab. Tadeusz Budrewicz (AP w Krakowie); prof. dr hab. Andrzej Romanowski (UJ)

g) 28 III 2007

h) W rozprawie została przedstawiona twórczość powieściopisarska Franciszka Rawity-Gawrońskiego jako jednego z beletrystów, którego życie i twórczość nierozzerwalnie wiążą z Ukrainą, jej historią, tradycją, kulturą, literaturą.

Skupiłam się na najważniejszych aspektach twórczości Rawity-Gawrońskiego takich jak narracja, czas, przestrzeń, kreacja bohatera w powieściach historycznych - umiejscawiając je w kontekście mityzacji oraz stereotypizacji obecnych w literaturze nawiązującej do tematyki wielokulturowego i wielonarodowego pogranicza.

W rozważaniach poświęconych poglądom ideologicznym i krytycznoliterackim pisarza posługiwałam się bogatą publicystyką Rawity, która potwierdza postawę autorską, zawartą w utworach beletrystycznych, wobec głównych problemów historii i współczesności.

Praca odwołuje się do motywów powtarzających się w literaturze polskiej i ukraińskiej związanych z wydarzeniami historycznymi na polsko-ukraińskim pograniczu. Są one podstawą tematyczną wziętych pod uwagę powieści historycznych.

W swoich badaniach zostały zaprezentowane te elementy twórczości Rawity-Gawrońskiego, które eksponują jego stosunek do Ukrainy, ujmowany z perspektywy ambiwalentnych mitów: Arkadii i wiecznych rebelii.

Przeprowadzone badania sprecyzowały światopogląd pisarza, który kształtował się pod wpływem osobistych doświadczeń życiowych oraz programów ideowo-literackich przełomu XIX-XX wieku. Analiza wpływów literackich i ideologicznych na twórczość pisarza pozwoliła odkryć jej oryginalność i określić jej miejsce w powieściopisarstwie o tematyce ukraińskiej

24

a) **TRZEMŻALSKA Anna**

b) Legenda Maryny Mniszchówny w nowożytnej literaturze polskiej

c) Maryna Mniszech; dymitriada; legenda literacka; stereotyp

d) 21 V 2001

e) prof. dr hab. Franciszek Ziejka

f) prof. dr hab. Tadeusz Budrewicz (AP w Krakowie); prof. dr hab. Bogusław Dopart (UJ)

g) 3 X 2007

h) Przedmiotem rozprawy doktorskiej „Legenda Maryny Mniszchówny w nowożytnej literaturze polskiej” jest literatura polska związana z dziejami dymitriady. Zarówno literatura siedemnastego, jak i dziewiętnastego oraz dwudziestego wieku (która stanowi główny materiał badawczy tej pracy) jest dowodem zmian, jakie zachodzą w świadomości społecznej. Przejawem tej świadomości są m.in. stereotypy myślowe, które zakorzeniają się i tkwią głęboko w ludzkiej mentalności. Literatura staje się ich wyrazicielką, ale równocześnie sama włącza się w proces ich kształtowania. Z pewnością niezwykle ciekawie jawią się tu stereotypy narodowe Polaków i Rosjan, które rodziły się w okresie dymitriady, a utrwały i kształtowały się głównie w wieku XIX.

Przedstawiona tu praca jest próbą analizy elementów, które składają się na stereotypy narodowe. Są to obrazy Rosjan i Polaków, rosyjskiego władcy, polskiej carowej – Maryny, jej kochanków oraz Wschodu. Praca opiera się na analizie następujących utworów (powieści i dramatów):

Agaj-Han Z. Krasińskiego

Maryna Mniszchówna S. Jaszowskiego

Wojewodzianka sędzińska K. Szajnochy

Maryna Mniszchówna J. Szujskiego

Na chwilę carem J. Falkowskiego

Car Samozwaniec czyli Polskie na Moskwie gody A. Nowaczyńskiego

Car Widmo W. Gomułickiego

Złota wolność Z. Kossak Szczuckiej

Moskiewskie gody S. Wyrzykowskiego

Dumna wojewodzianka Z. Charlewskiego

Wydarzenia historyczne obrastają z czasem nimbem niezwykłości i tajemniczości. Legendę o tych wydarzeniach tworzy też literatura, z tym że legenda literacka służy przede wszystkim aktualnym celom ideowym. Dzięki temu skomplikowane koleje dymitriady i postaci wplątane w wir wydarzeń utrwaliły się w ludzkiej pamięci i stały się motywem wielu dzieł sztuki.

Do dziś wpływają na postrzeganie własnego świata, własnego narodu i naszych sąsiad, kształtują wzajemne relacje.

Opracował Marian Zaczyński we współpracy z Elżbietą Król